

25 JAAR HEEMKUNDEKRING

Terugkijken, maar ook vooruitzien!

Is het geen uitstekend idee om deze prentkaart af te drukken in ons jubileumnummer? Want 25 jaar bestaan viert betekent niet alleen zich even bezinnen over wat voorbij is, maar ook het oog richten op de toekomst. En die toekomst ligt voor onze kring beslist voor een stuk in het gebouw dat u rechts op deze prentkaart ziet staan. Dat is het huis-Dickens, beter gekend als het huis van Hoogeind, waar tientallen jaren lang de duivenmelkers van de Weeldse bond 'De Overvliegers' hun geliefde duifjes kwamen 'inkeviën'. Nu wacht dit gebouw op de komst van metsers, timmerlieden en ... heemkundevrienden voor de omtovering naar een verlengstuk van het heemkundig museum in de molen. En die uitbreiding moet er komen, want het museum in de molen, dat tevens het heem van onze kring is, barst uit zijn voegen. Het gevolg daarvan is, dat wij veel van de museumstukken die wij van de bevolking van onze gemeente mochten ontvangen, in het museum niet kunnen tonen. Het gaat vooral om grote stukken en landbouwalaam. Zoals u verder nog kan lezen, liggen die nu opgeslagen te Poppel.

De ligging van het pand-Dickens is in meerdere opzichten ideaal. Het is slechts een paar honderd meter verwijderd van ons museum. Bovendien behoort het tot de beschermde site van het centrum van Weelde. Dit centrum was in de Middeleeuwen tevens het centrum van de Vrijheid Weelde, waaronder ook Ravels en Poppel ressorteerden. Voegen wij daar nog aan toe, dat de pastorie en de kerk van Sint-Michiël slechts op een boogscheut afstand van het huis verwijderd zijn. En die pastorie staat net op de plaats waar destijds het Hof ten Bergen stond. De slotgracht (Burcht) ligt er trouwens nu nog steeds. Van daaruit hebben de heren van Weelde destijds de Vrijheid Weelde bestuurd. Vermelden we nog dat het eraan grenzende H.-Hartplein ook heringericht zal worden. Al met al dus een zeer mooie plaats om met twee museumgebouwen vlakbij te liggen.

Wij hopen, dat de toekomst ons van hieruit toelicht en dat de kring van daaruit een nieuwe periode van 25 jaar mag groeien en bloeien.

In dit nummer:

1. Onze kring bestaat 25 jaar !	blz. 35
2. Jagen met veer op veer	blz. 52
3. Op bezoek in de befaamde St.-Isidoriushoeve	blz. 56
4. Onbekend doch niet onbemind	blz. 64

Nicolaüs Poppelius

Heemkundekring van Ravels, Weelde en Poppel

Postadres: Torenstraat 12, 2381 Weelde

Rekeningnummer: 733-3522204-67

Lidgeld inclusief abonnement tijdschrift: € 16

Bestuur:

Voorzitter:	Laurent Woestenburg	Beatrijs Van Nazarethlaan 2	2382 Poppel	014/65.6993
Ondervoorzitter:	Johan Van Steen	Berkenlaan 22	2380 Ravels	0474/83.72.30
Secretaris:	Ria Verheyen	Welvaartstraat 14	2300 Turnhout	014/42.18.39
Penningmeester:	Agnes Luyten	Berkenlaan 91	2380 Ravels	014/65.83.46
Leden:	Jos Nooyens	Overbroek 15B	2382 Poppel	014/65.86.36
	Frans Slegers	Steenweg op Weelde 60	2382 Poppel	014/65.57.51
	Paul Van Baelen	Straatakkers 4	2381 Weelde	014/65.73.15
	Peter Van Baelen	Weeldestraat 35	2381 Weelde	014/65.51.61
	Leo Van Den Berk	Mierdsedijk 111	2382 Poppel	014/65.69.54
	Adriaan Van Gils	Weteringstraat 37/2	2380 Ravels	014/65.52.58
	Marc Van Gorp	Grote Baan 97	2380 Ravels	014/65.69.05
	Magda Vloemans	Turnhoutseweg 2	2381 Weelde	014/65.51.56
	Marinus Willems	Weeldestraat 154	2381 Weelde	014/65.57.28

Redactie:

Redactieadres:	Johan Van Steen	Berkenlaan 22	2380 Ravels	0474/83.72.30
Leden:	Bert Bogaert	Antwerpsestnweg 78/43	2300 Turnhout	
	Jos Nooyens	Overbroek 15B	2382 Poppel	014/65.86.36
	Laurent Woestenburg	Beatrijs Van Nazarethlaan 2	2382 Poppel	014/65.69.93
	Peter Van Baelen	Weeldestraat 35	2381 Weelde	014/65.51.61

Teksten of ideeën voor teksten dienen binnen gebracht te worden bij Johan Van Steen, Berkenlaan 22, 2380 Ravels (johan@vansteen.net) of bij één van de andere redactie- of bestuursleden

Voorradige publicaties:

De Drie Goddelijke deugden jaargang 1 t/m 6	€ 15/jaargang
De Drie van het Noorden	€ 5
Verjaardagskalender	€ 6
Videoband 'Leven in Weelde'	€ 18,5

Agenda:

24/01	jaarlijkse algemene vergadering in Poppel(zaal Mitje)
26/01	museum open
14/02	genealogische dag te Ravels-Eel i.s.m. de kringen van o.a. Arendonk, Baarle, Oud-Turnhout, Merksplas, enz.
23/02	museum open
19/03	lezing in de Wouwer
30/03	museum open

Archief:

Ons archief kan enkel geraadpleegd worden op afspraak (Johan Van Steen, 0474/83.72.30) of tijdens de dagen waarop ons museum is geopend.

Website:

Onze kring bestaat 25 jaar

Dit jaar is het vijftienvintig jaar geleden dat de allereerste gesprekken werden gehouden in verband met het oprichten van een heemkundekring in onze gemeente. Het streven om aan de talrijke verenigingen die onze afzonderlijke dorpen reeds kenden, een overkoepelende organisatie toe te voegen die zich zou verdiepen in het leven, de cultuur, de geschiedenis en de folklore van de vele generaties Ravelsenaren, Weeldenaren en Poppelaren, lag een beetje in de lijn van het tijdsgebeuren. Immers, in de jaren zeventig van de vorige eeuw ontstonden op vele plaatsen heemkundekringen, historische kringen en cultuurverenigingen die zich gingen verdiepen in het verleden van de voorouders. Iemand moest toen ook bij ons met het initiatief voor de dag komen. Dit artikel wil behalve een ruwe schets te geven van wat zich in die 25 jaar afspeelde, ook een huldeblijk betonen voor de initiatiefnemer en de werkers van het eerste uur. Daarnaast willen we ook ons respect uitdrukken voor de vrij grote groep medewerkers die zich al sedert jaren belangeloos en met investering van veel vrije tijd bijna dagelijks actief zijn op een of ander gebied uit het rijke aanbod dat de geschiedenis van Ravels, Weelde en Poppel biedt.

Bent u nog niet actief betrokken bij het boeiende werk dat de kring verricht en voelt u bij het lezen van deze tekst ook de kriebel opkomen om op een of andere manier te kunnen meewerken, neem dan meteen contact op met het bestuur. Bent u wat schrijfvaardig, houdt u van zoekwerk of bent u bereid wat museumwerk te verrichten, dan hebben wij voor u beslist wel een prettige job. In de toekomst zullen wij eveneens grote behoefte hebben aan mensen die met hun handen wat kunnen ondernemen, want ook dat soort werk wacht op kandidaten.

Maar, laten wij alvast even een wandeling maken doorheen de geschiedenis van 25 jaar heemkundekring Nicolaïus Poppelius. Veel leesgenot.

Toon Van Gool nam het initiatief

Wegens zijn eigen specifieke opdracht en de onvermijdelijk daarmee gepaard gaande inspanningen en kosten moet een heemkundekring een voldoende groot draagvlak hebben. Daarom is het moeilijk om er een te doen leven in een agglomeratie die niet groter is dan een van onze dorpen. Vermits in de zeventiger jaren, na de fusie van de

Foto 1: Antoon Van Gool

drie noordelijke dorpen: Ravels, Weelde en Pop-
pel, het proces van eenwording zich volop aan
het realiseren was, kreeg een idee dat al lang leefde
in het hoofd van de gewezen hoofdonderwijzer
van de gemeenteschool van Ravels, Toon Van
Gool, vorm. Hij droomde er namelijk al een hele
tijd van een heemkundekring op te starten. Toon
was daarvoor goed geplaatst, want hij was als on-
derwijzer en later als hoofdonderwijzer van de ge-
meentelijke jongensschool van Ravels, helemaal
vergroeid met zijn dorp en streek. Bovendien
waren de drie dorpen historisch maar ook geo-
grafisch zozeer op elkaar aangewezen, dat het de

moeite waard was, te pogen zo'n kring voor onze
drie dorpen op poten te zetten.

Inmiddels was het toch al 15 oktober 1977. An-
toon riep enkele mensen bijeen van wie hij dacht
dat zij zijn idee wel genegen waren. Het werd
een vruchtbare brainstorm en meteen ontstond
daar het heuse embryo van een heemkundekring,
met name een clubje enthousiastelingen. Het werd
voor dit beperkte clubje een zoeken en tasten naar
de juiste formule. Bij gebrek aan enige ervaring
viel het aanvankelijk niet mee die formule te vin-
den.

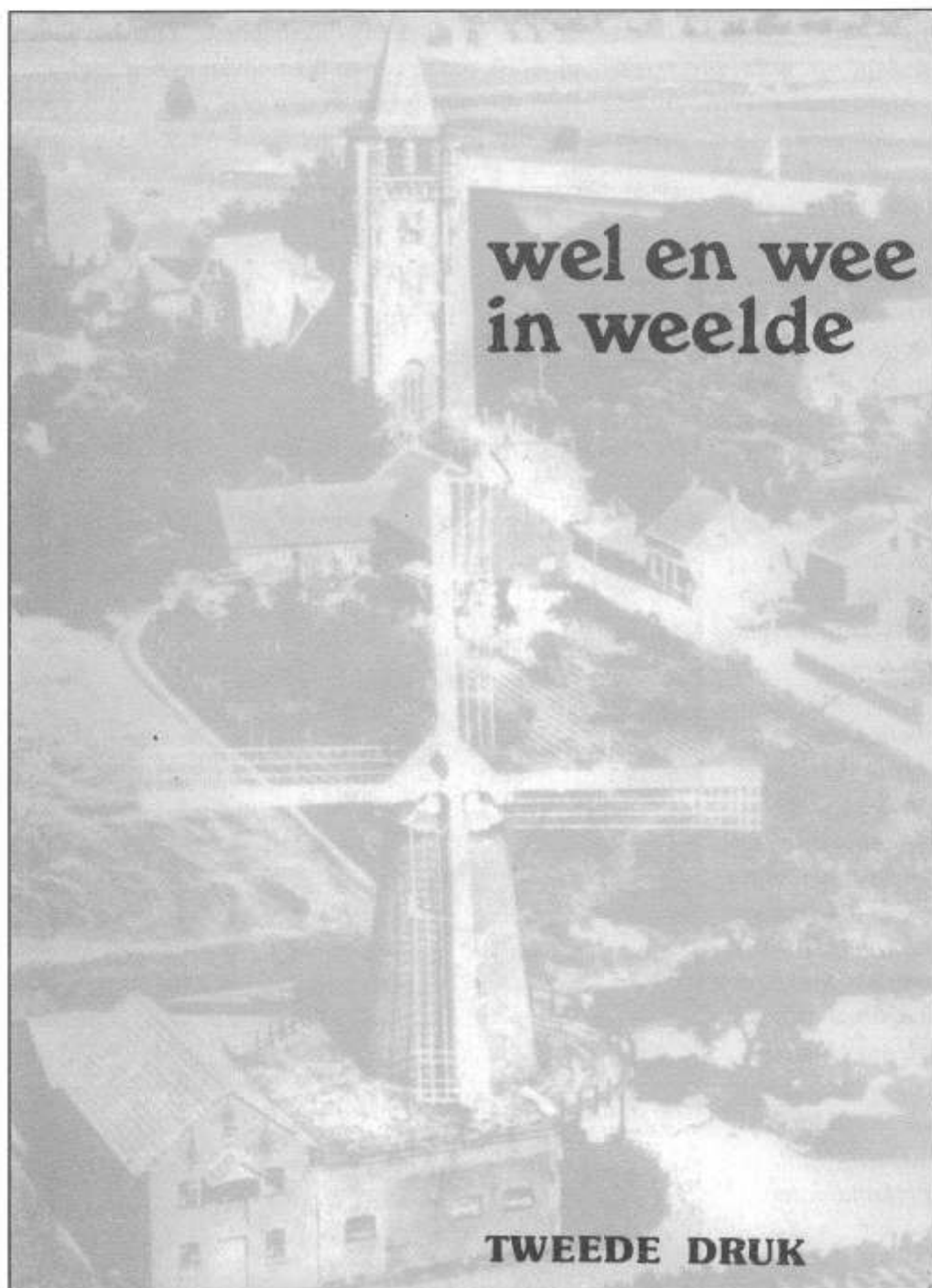

Foto 2: Wel en
Wee in Weelde

De kring zou starten met een tijdschrift

Een tijd lang bleef het groepje nog eerder beperkt, zodat we noodgedwongen op zoek moesten naar mensen en middelen om er de gewenste uitbreiding aan te kunnen geven. Antoon, die al meteen de eerste voorzitter was geworden, vond een bescheiden tijdschrift het beste middel. Daarvoor was niet alleen geld nodig, maar ook een gedegen redactie. Ondanks het enthousiasme van de stichtende groep heemkundig geïnspireerden kwam het er uiteindelijk niet toch van. De vrees om op termijn niet te kunnen blijven rekenen op voldoende redactionele inbreng weerhield hen het initiatief te nemen. Om de kring echt overleefd te krijgen moest het tijdschrift immers gegarandeerd leefbaar en zelfbedruipend zijn. Daarover is toen herhaaldelijk gediscussieerd. Om toch de idee van een kring voor de drie dorpen tezamen te handhaven, werd dan maar gegrepen naar de meest eenvoudige en eigenlijk voor de hand liggende oplossing: het Berichtenblad. Daarin begonnen de mannen van het eerste uur geregeld artikeltjes in verband met de geschiedenis van onze dorpen te publiceren.

Weelde kreeg een boekje en een tentoonstelling

Op een goeie dag in 1978 werden in de raadzaal van het gemeentehuis te Weelde de koppen nog eens bij elkaar gestoken om uit te zoeken of we toch nog niet een verdere stap konden zetten. En jawel hoor, het kwam ervan. Enkele tekstschrijvers bundelden hun krachten en begonnen te schrijven. Het euvel was wel, dat deze medewerkers vrijwel allen uit Weelde kwamen. Toch kon dit het enthousiasme niet temperen en meteen besloten zij een boekje te maken over de geschiedenis van Weelde. Weelde was immers toch in de Middeleeuwen reeds de zetel van de Vrijheid voor de drie dorpen geweest. Zij zouden proberen het boekje op een zo ruim mogelijke oplage te verspreiden en op die manier de idee van een 'heemkundekring voor het hele volk' te verkopen. Bovendien kwam deze opzet op een zeer gunstig moment, want 1978 was 'Het Jaar van het Dorp'. Concrete afspraken in verband met de aanlevering van de teksten volgden. De schrijvers slaagden er zelfs in hun kopij in korte tijd klaar te krijgen. Tevens was er ruim voldoende stof om

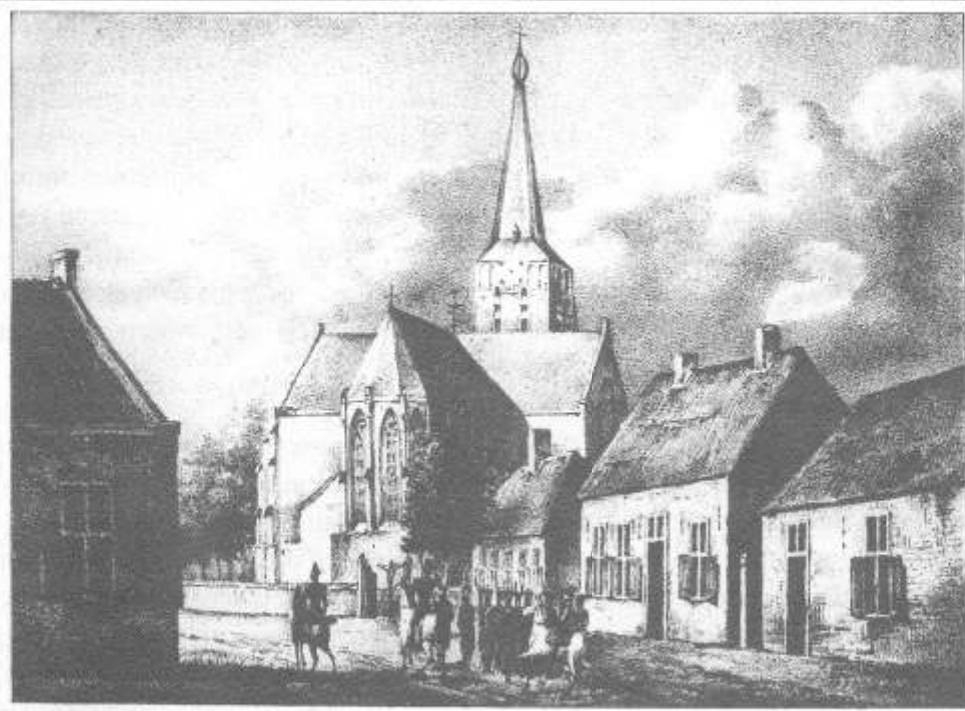
een boekje te vullen. Het boekje kreeg de titel 'WEL EN WEE IN WEELDE' en bevatte 96 blz. Het werd een boekje over de geschiedenis van Weelde, ten dele ook opgesmukt met anekdotisch materiaal over Weeldse verenigingen en dorpsfiguren. Een portie folklore ontbrak er dus ook niet aan. Om kosten te sparen besloten we de tekst op een elektrische schrijfmachine te laten zetten. Zo zou de tekst rechtstreeks van dit netwerk voor de offsetpers opgenomen kunnen worden.

Voor de betrokken werkgroep kon echter het uitgeven van een boekje niet volstaan. We zouden naar aanleiding van Het Jaar van het Dorp ook een **tentoonstelling** organiseren. Daarop zou het boekje dan officieel gelanceerd worden. Voor de tentoonstelling zouden we zelfs een beroep op de gemeente doen, want de locatie mocht echt zo mogelijk niets kosten en die wens kon alleen het gemeentebestuur inwilligen. Omdat de kring zelf nog niet beschikte over tentoonstellingsmateriaal, leenden we dat bij andere kringen buiten de gemeente. De hall en de raadzaal van het gemeentehuis van Weelde dienden als tentoonstellingsruimte. Het publiek werd uitgenodigd via een advertentie in het Berichtenblad. En ziedaar: de geïnteresseerde Weeldenaren stroomden in groten getale toe. Dat had niemand durven dromen. Inhoudelijk lag het accent op oud landbouwalaam en historische voorwerpen uit de huishouding en het dagelijkse leven. De collectie sprak de mensen zo erg aan, dat hiermee de doorbraak van de heemkundekring werd geforceerd. Tijdens de tentoonstelling lanceerden we het boekje. En ook dat werd een voltreffer, want in de kortste keren was de hele oplage uitverkocht. Gelukkig hadden we gekozen voor de offsetdruk, zodat zonder moeite een tweede druk kon worden gerealiseerd. En ook die overleefde de vraag maar enkele weken.

Poppel werd bedacht met eveneens een boek en een tentoonstelling

Aangespoord door het succes te Weelde, voelden wij alras de noodzaak aan om een vast bestuur aan te stellen en planmatig te gaan werken. Een voor de hand liggende vraag was: waarom zouden wij Poppel ook niet een boek gunnen? Aan het werk dus! En jawel, ook Poppel kreeg in 1979

Foto 3: Poppel
in Goede en
Kwade Dagen

POPPEL

POPPEL IN GOEDE EN KWADE DAGEN...

heemkundekring
nicolaus poppelius

zijn monografie en zijn **tentoonstelling**. Het boek verscheen onder de titel **'POPPEL IN GOEDE EN KWADE DAGEN'** en werd op een grote tentoonstelling in het oud gemeentehuis van Poppel aan het publiek voorgesteld. Dit 152 blz. tellende boek ging al een stap verder dan het boekje over Weelde, maar werd wat de presentatie betreft toch nog bewust aan de sobere kant gehouden. Dat was echter één, want het bleef niet bij dit ene boek. Tijdens de tentoonstelling konden wij immers sa-

men met de Poppelse monografie nog een tweede boek voorstellen en te koop aanbieden. Het betrof hier een prentenboek onder de titel **'ZOMALS ZE WAREN... Oude Prentkaarten over Ravels, Weelde en Poppel'**. Dit mooie gebonden boek bevatte 39 oude prentkaarten, zorgvuldig verdeeld over de drie dorpen, 13 over elk dus, met telkens het daarbij horende commentaar. De tentoonstelling was vergelijkbaar met die van Weelde. Ook hierop kwamen de Pop-

pelaren massaal opdagen.

De heemkundekring werd een VZW

Het resultaat van deze twee acties loog er niet om. Vele dorpelingen lieten zich als lid van de kring opschrijven. Het gevolg daarvan was, dat we dringend werk moesten maken van een degelijke structuur. Ten huize van Peter Van Baelen werd een bijeenkomst belegd om enerzijds het bestuur

een vastere vorm te geven en anderzijds statuten vast te stellen. Dat was mede noodzakelijk omdat Toon zich inmiddels had teruggetrokken. Uit de discussie resulteerde het besluit om de kring om te dopen tot een VZW. De stichtende leden waren toen (in de volgorde zoals ze in het Belgisch Staatsblad van 20 september 1979 staan afgedrukt): Laurent Woestenburg, Marcel Gielis, Willem Paulussen, Dries Van der Auwera, Peter Van Baelen, Josepha Van der Voort, Adriaan Van

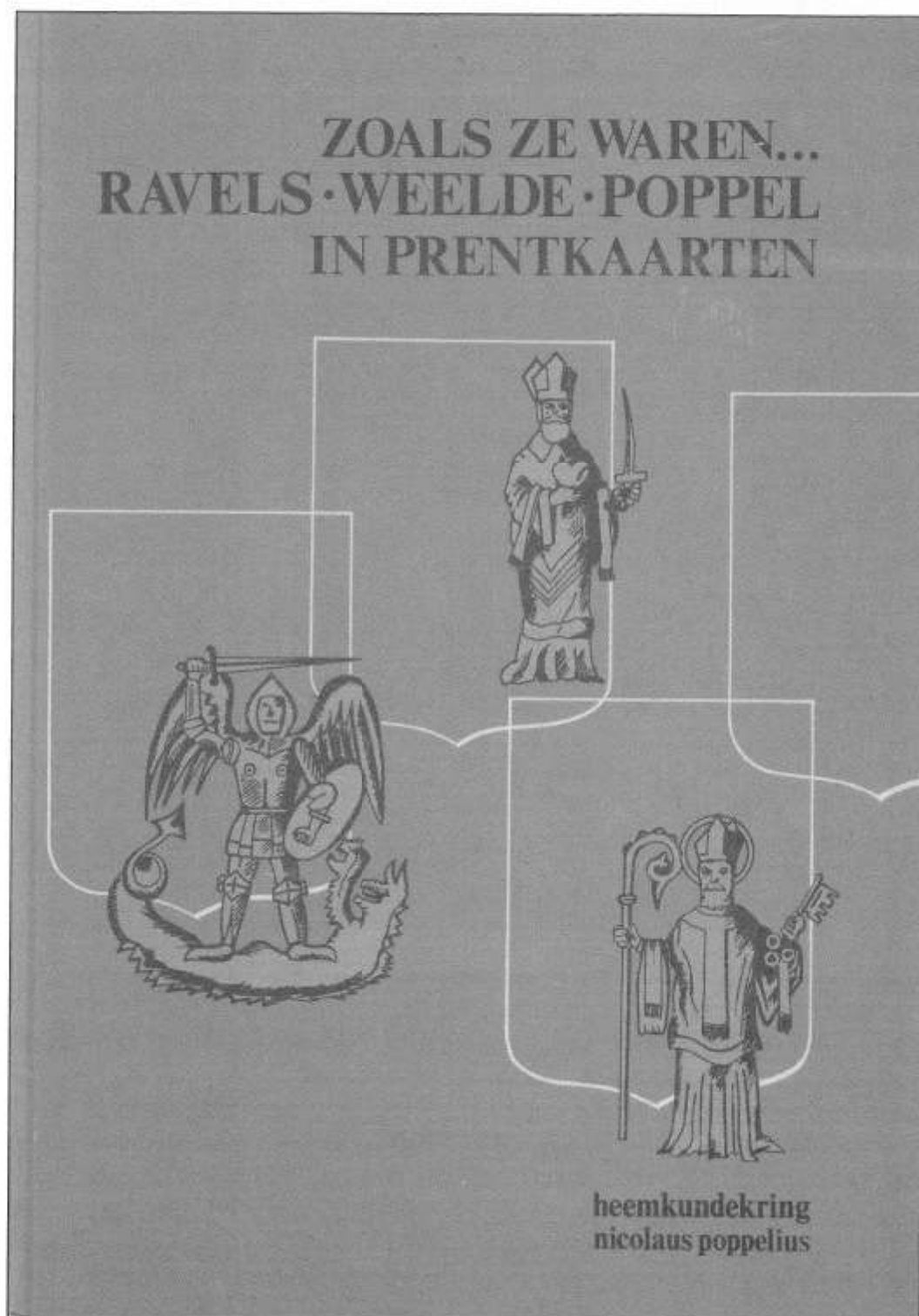

Foto 4: Zoals ze waren...

RAVELS IN LIEF EN LEED

HEEMKUNDEKRING NICOLAUS POPPELIUS

Foto 5: Ravels in Lief en Leed

Gils, Jan Dries, Mies Paulussen, Frans Paulussen, Cyriel Verbeek, Ludo Waegemans, Marc Vermeeren en René Verheyen. Uiteraard stonden in het blad ook de statuten afgedrukt. Tevens stond de gekozen Raad van Beheer erin opgenomen samen met de functies van de leden. . Die R.v.B. was samengesteld als volgt: Laurent Woestenburg (voorzitter), Willem Paulussen (ondervoorzitter), Dries Van der Auwera (secretaris), Peter Van Baelen (penningmeester) en Marcel Gielis en

Josepha Van der Voort (leden).

Maar ook Ravels kreeg zijn boek

Het nieuwe bestuur besloot op de ingeslagen weg verder te gaan. Immers, nu Weelde en Poppel elk hun boek al hadden gekregen, kon ook Ravels niet ten achter blijven. Door de microbe gebeten zette een ploeg medewerkers zich aan het schrijven. Zij schreven niet minder dan 408 pagina's bijeen en

realiseerden op die manier een pak informatie over het dorp Ravels. Enkele beslissingen in verband met de technische realisatie bepaalden mede het niveau van deze uitgave: de tekst zou gezet worden in klassiek monotype-zetwerk, er zou veel aandacht gaan naar de illustraties, men zou degelijk papier gebruiken en het boek zou in gebonden vorm verschijnen. De oplage werd vastgesteld op 1000 exemplaren. Het verscheen in 1980 onder de titel 'RAVELS IN LIEF EN LEED'. Na verloop van een aantal weken moest een

tweede beperkte oplage van 300 exemplaren bijgedrukt worden. Inmiddels is ook dit boek niet meer voorradig.

Voor Weelde gingen wij nog een stap verder

Twee jaar later, in 1982, kwam een uitgebreide redactie klaar met een nieuw boek over Weelde dat het ondertussen al lang uitverkochte boekje Wel en Wee in Weelde moest doen vergeten en dat de enorme vraag naar 'nog een boek over

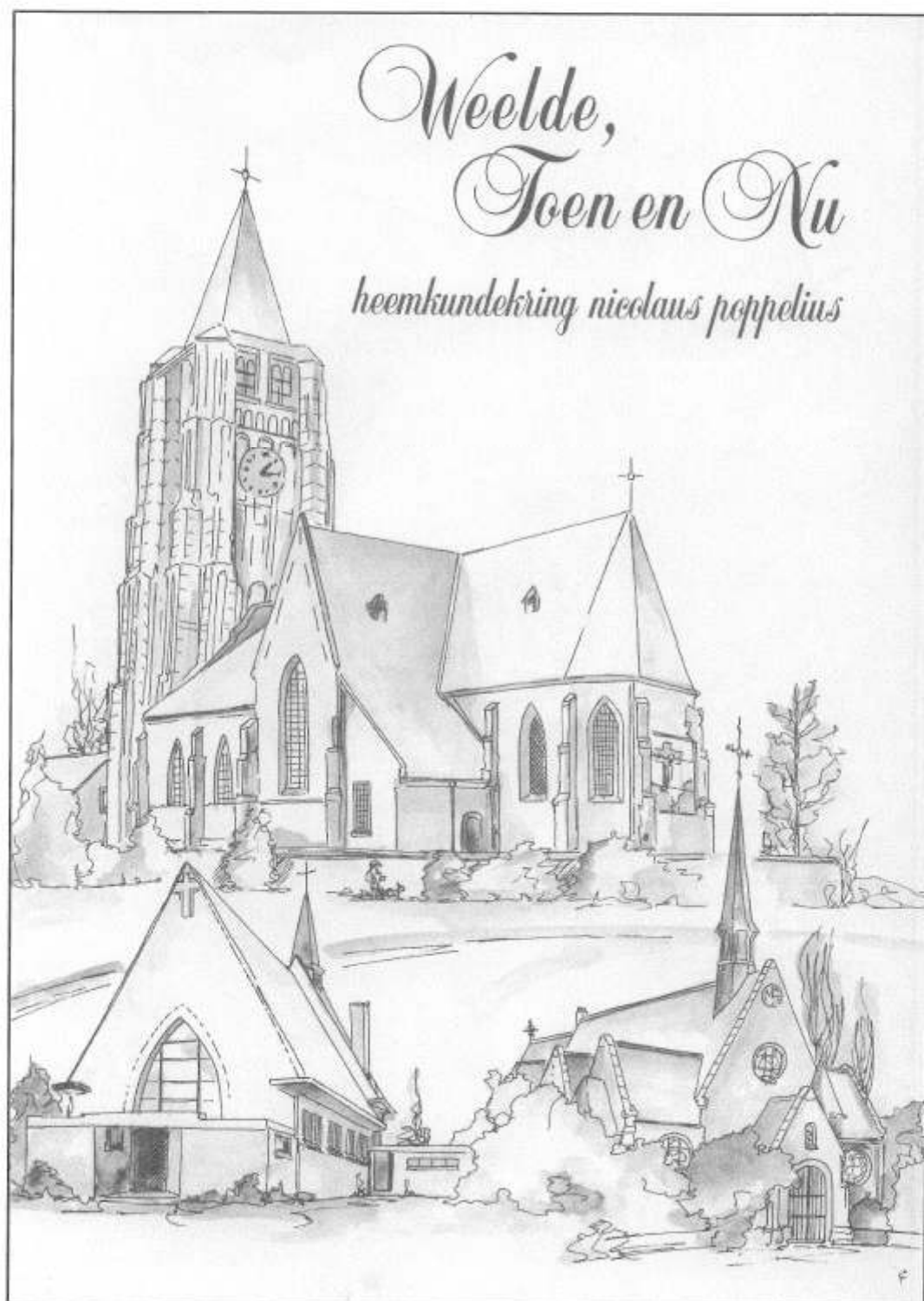

Foto 6:
Weelde toen
en Nu

Weelde' moest beantwoorden. Onder de titel 'WEELDE TOEN EN NU' verscheen in 1982 een gebonden turf van 654 pagina's. De vlijtige schrijvers realiseerden zich alras dat ze hiermee eindelijk voor een volwaardige monografie hadden gezorgd. Prettig was dat de grote investering die de kring daarin had gedaan in korte tijd was terugverdiend. De officiële presentatie had op nieuw plaats in de raadzaal van het gemeentehuis te Weelde. Ook dit boek geraakte weer spoedig

uitverkocht, hoewel de oplage voor een relatief klein dorp als Weelde eerder aan de forse kant was. Opmerkelijk is wel de vaststelling dat vele uitgeweken Weeldenaren een exemplaar op de kop wilden tikken. Aangemoedigd door de grote belangstelling besloten wij om ook dit boek te herdrukken. Maar helaas, inmiddels was de drukker failliet verklaard en kon de curator ons de verloren geraakte films niet meer bezorgen. Dat maakte, dat een herdruk op een beperkte oplage

Foto 7: De
Drie van het
Noorden

te duur zou uitvallen. De herdruk werd dus afgeblazen.

'De Drie van het Noorden' sloot voorlopig de rij

Daarna volgden enkele jaren van concentratie op de meer culturele werking van de kring. Tot in 1987 besloten werd nog eens een boek uit te geven, maar dan met een inhoud die de drie dorpen zou overspannen. Het werd opgevat als een soort jaarboek en kreeg de titel **'DE DRIE VAN HET NOORDEN'** mee. Iets minder gelukkig bleek achteraf het formaat. Het A4-formaat was men toen nog niet zo gewend. Hoe dan ook het boek bracht in 156 bladzijden een aantal onderwerpen die aansluitend bij de reeds gepubliceerde monografieën interessante aanvullende lectuur zou bezorgen. Van deze titel zijn nog slechts enkele exemplaren voorradig.

De culturele werking moest ook ruimer worden geïnterpreteerd

De kring had weliswaar geen eigen heem en was dus voor zijn activiteiten aangewezen op de gemeentelijke infrastructuur. Meestal deed hij in de eerste jaren een beroep op de raadzaal van het gemeentehuis te Weelde. Het gemeentebestuur werkte daarvoor bereidwillig mee. Daar organiseerden wij niet alleen de bestuursvergaderingen, maar ook de algemene vergaderingen met de leden.

Elk jaar werden en worden nog steeds enkele **lezingen** georganiseerd. Daarvoor groeide het aantal deelnemers gestaag aan, zodat wij nu in de regel ons toch mogen verheugen in een publiek van vijftig tot zestig leden. Daarvoor was en is nog steeds het uitgangspunt, dat de deelnemers geen toegangsprijs dienden/dienen te betalen. Wij hebben tot nog toe een groot aantal sprekers mogen ontvangen over de meest diverse onderwerpen. Voorwaarde is echter steeds geweest, dat die onderwerpen ofwel met de geschiedenis van de drie dorpen te maken hadden of over een ruimer historisch onderwerp handelden waarin de geschiedenis van onze streek paste. Uit de lange lijst van onderwerpen putten wij er slechts enkele om de lezers een idee te geven van de interessekring waar

de heemkundekring voor staat: plaatsnaamkunde, persoonsnaamkunde, grensvaststellingen, devotie in vervlogen eeuwen, hekserij, volksgeneeskunde van weleer, onze gilden, prehistorische vondsten in onze streek, bestraffing door de eeuwen heen, de bokkenrijders, de Teuten enz. Zoals hierboven reeds is gezegd, kwamen wij aanvankelijk samen in de raadzaal van het gemeentehuis te Weelde. Later verhuisden wij naar ons inmiddels door de gemeente beschikbaar gestelde heem in de molen te Weelde. Toen wij daar begonnen te kampen met plaatsgebrek voor het toch wel talrijk opkomende publiek, besloten wij naar de Wouwer te trekken. En daar huizen wij met onze lezingen nog steeds.

Twee keer organiseerde de kring een **cursus over genealogie**. een eerste keer in 1983 met niet minder dan 37 deelnemers, een succes dus, en een tweede keer in samenwerking met de heemkundekring van Oud-Turnhout in 1994. Deze cursussen betekenden meteen voor een aantal mensen de start voor het opstellen van stambomen. Daaruit ontstond tevens onze Werkgroep Genealogie, waarover verder meer informatie volgt.

Elk jaar organiseren wij voor belangstellende wandelaars een **geleide wandeling** in onze streek. Bezochte gebieden zijn onder andere: de Overheide, de Gemeenschapsbossen, de grens van grenspaal tot grenspaal, het gebied Voorheike, de Kauwert en de Heibraak te Weelde, de grafheuvels te Weelde, het natuurpark De Zegge, het Zwart Water, de Liereman, het Prinsenveld en nog andere meer.

Voor hen die van een leerzame **fietstocht** houden staat elk jaar een fietsuitstap op het programma. Zo hebben wij onze neuzen o.m. reeds gericht op: het brouwerijmuseum en het jenevermuseum te Hilvarenbeek, het kaarsenmuseum te Baarle-Hertog en verleden jaar het heemkundemuseum van Arendonk. Dit jaar waren we na een interessante route te gast in Carons Hofke te Merksplas waar we eerst het heem van de plaatselijke kring bezochten en daarna het prachtige eromheen liggende park.

Wat verder van huis zijn we elk jaar t

Foto 8: De tentoonstelling in St.-Michiel

of andere interessante stad of site. Dat zijn dan onze **daguitstappen** per autocar. Wij bezochten al zo'n 20 plaatsen, waaronder Brussel en Tervuren, twee keer Lier, Mechelen, Tongeren, Hoogstraten, Heusden(NL), Zoutleeuw, Gent, Antwerpen, Turnhout, Ieper, Brugge, Mol, Borgloon en Aldenbiezen, Oudenaarde, Westerlo, Dendermonde, Geel enz.

Samenwerken met andere verenigingen is ook niet nieuw voor de heemkundekring; Zo deden wij een aantal jaren mee met de Pierenmarkt te Ravels en met KWB-hobbytentoonstellingen. Wij sluiten, zo vaak het kan aan bij de molendagen om ons museum open te stellen en bij de jaarlijkse open-monumentendagen. Ook de plaatselijke VVV is al een aantal keren partner geweest in onze samenwerking. In 1993 organiseerden wij samen met de kring uit Hilvarenbeek **een grensoverschrijdende tentoonstelling** over de Tien-daagse Veldtocht. Die werd drie keren opgesteld, nl. te Weelde, Ravels en Poppel.

Opmerkelijk is zeker onze **grote tentoonstelling**

van 2000 geweest in de Sint-Michielskerk te Weelde. Daar stelden wij de kunstschaten van alle kerken uit onze gemeente tentoon. Ze was wegens redenen van veiligheid slechts één dag open en wij mochten ruim 1000 bezoekers verwelkomen. Dank zij de schitterende medewerking van een paar leden konden we het publiek een uitstekend verzorgde tentoonstelling aanbieden. Dat ze uniek was hoeft niet gezegd. Wanneer immers krijgen de mensen al die beelden, doeken, gouden en zilveren heilige vaten en diverse kostbaarheden nog eens van zo dichtbij te zien?

De kring helpt mee aan het instandhouden van erfgoed

Te Poppel op Nieuwkerk staat vlak bij de grens met Goirle een kapel. Die was zo erg in het verval en was zo onderhevig aan de afbraaklust van bezoekers, dat er dringend wat aan gedaan moest worden. Tevens bleef ze toch nog een trekpleister voor fiets- en andere toeristen. De bosrijke omgeving werkte immers zeer aanstekelijk. Hoewel ze stond op de private eigendom van de familie Jamblinne de Meux, toch besloot de kring ze

Foto 9: de kapel tijdens de werkzaamheden

een grondige opknapbeurt te geven. Omdat de heemkundekring van Goirle, mede door het feit dat Nieuwkerk voor de Goirlenaren tijdens de Reformatieperiode een toevluchtsoord was geweest voor het bijwonen van missen, ook de wens uitdrukte om een restauratieronde te houden, werd besloten het werk aan te vatten. Dat gebeurde door de twee kringen samen in 1985. Een fietstocht bracht een flinke groep leden daarna naar

de gerestaureerde kapel. Die werd door de pastoors Herman Janssen van Poppel en Pirenne van Goirle plechtig ingewijd.

Aangestoken door dit succes besloot onze kring daarna het vervallen prieeltje in de tuin van de Poppelse pastorie ook aan een restauratiebeurt te onderwerpen. De gratis medewerking van architect Van der Voort uit Turnhout -hij was geboren

Foto 10: de kapel na de renovatie

Foto 11: Inzegening van prieeltje

en getogen tegenover de pastorie- was zeer welkom. Immers, uit zijn studie bleek dat het gebouwtje helemaal gesloopt en heropgebouwd moest worden. Zo gezegd, zo gedaan. In 1994 kon het in een feestelijke bijeenkomst met vele leden van onze kring, maar ook met heel wat parochianen opnieuw ingezegend worden.

Een eigen museum moest er ook van komen

1997 werd voor de heemkundekring en zijn bestuur een bijzonder jaar. Er zou een eigen heemkundemuseum uitgebouwd worden. De gemeente had namelijk de in 1850 te Weelde gebouwde molen gekocht. Omdat het een beschermd monument was, werd met subsidies een grondige restauratie doorgevoerd. Wij hadden voordien reeds geruime tijd gesprekken met het gemeentebestuur om een eigen heem te kunnen verwerven. Er werd wel flink naar uitgekeken, maar stuk

voor stuk vielen de geviseerde locaties om een of andere reden weg. Omdat wij toch een ernstige kandidaat bleven voor een gebouw, hakte het gemeentebestuur de knoop door: het kocht dus de

Foto 12: Museum

Foto 13:
Binnenzicht
in het mu-
seum

molen van de familie Verheyen-Peeraer. Het achterliggend magazijn zou ons ter beschikking gesteld worden. Zo gezegd, zo gedaan. De gemeente bracht het gebouw zelf in orde en wij begonnen met de installatie. In afwachting van de overdracht was reeds een grote actie gestart bij de bevolking om waardevolle voorwerpen af te staan voor een museum. Dat werd een succes. In de kortste keren konden wij reeds een indrukwekkende collectie tentoonstellen. Op 16 september 1997, een regenachtige zaterdag, werd het mu-

seum officieel geopend door burgemeester Jef Segers. Dit schiep bij de bestuursleden een gevoel van voldoening en een beetje trots. De heemkundekring leefde, dat besepte iedereen voort wel.

De giften bleven toestromen en voor een groot gedeelte moest elders een onderkomen gevonden worden. Na een omzwerving langs een leegstaande stal bij Jan Van Steen (Ravels-Eel) werd daarvoor het gebruik van een magazijn van de

**Foto 14: Het
huis Dickens**

Foto 15: Willem Paulussen

Boerenbod te Poppel verkregen. Daar mochten wij de grote stukken naartoe brengen. In de hoop in de site bij de molen een boerderij te kunnen bouwen was een werkgroep opgestart om oud bouw materiaal in te zamelen. Deze vlijtige medewerkers hebben in korte tijd twee boerenschuren ontmanteld en afgebroken. Zij hebben de handgevormde stenen stuk voor stuk schoongemaakt, de eikenhouten gebinten geschoond en alles netjes opgestapeld in afwachting dat het allemaal zou kunnen worden verwerkt in de te bouwen boerderij. Wij hadden zelfs ons vizier gezet op een boerderij langs de Beekseweg te Poppel. Echter, de officiële commissie Monumenten en Landschappen werkte niet mee. De gemeente kon geen bouwtoelating verkrijgen. Het werd dus uitkijken naar een nieuwe mogelijkheid.

Eindelijk was het lot ons genadiger. Te Weelde, op een paar honderd meter van ons heem, kwam het gebouwencomplex van de families Dickens te koop. Dat het nog in de beschermde site rond de Sint-Michielskerk lag, was toeristisch gezien een groot voordeel. De gemeente en het OCMW kochten de rij gebouwen (café, winkelruimte, garage, smidse en privewoning) en bestemde het gebouw van het café tot en met de smidse voor onze kring. Nu loopt de procedure om er de nodige restauratie- en vernieuwingswerken te kunnen doorvoeren. Wij hopen binnen een redelijke termijn daar de uitbreiding van ons museum te kunnen uitbouwen.

'De Drie Goddelijke Deugden' kwam er

Wat helemaal in het prille bestaan van de kring voor zijn stichter Toon Van Gool een droom was, werd werkelijkheid in 1996. Het bestuur werd er meer en meer van overtuigd, dat de formule van het uitgeven van boeken, zelfs in de vorm van jaarboeken, in een gemeente als de onze niet zo gemakkelijk te realiseren was. Daarom besloot het een tijdschrift op te starten. De titel zou 'De Drie Goddelijke Deugden' worden. Daarmee verwees het naar de historische toenaam waarmee men onze drie dorpen tussen vaart en grens bedeelde. Het eerste nummer verscheen op 15 september 1996. Daarin werden de kring, zijn doestellingen en zijn werking voorgesteld. Het bleef met de

regelmaat van een klok vier keer per jaar verschijnen en oogst bij velen bijval om zijn inhoud en verzorging. De eerste jaren was Marc Vermeeren de coördinerend redacteur. Daarna nam Johan Van Steen de scepter over. Een beperkte redactie staat ervoor in, dat om de drie maanden een gevuld nummer kan verschijnen.

Op 9 september 1997 verloren wij Willem Paulussen

Vanaf het eerste uur was Willem Paulussen actief bij onze kring betrokken. Niet alleen was hij de medestichter ervan, maar vanaf het ontstaan van de VZW was hij ook de trouwe ondervoorzitter. Willem was bij de start van de kring zelf al vele jaren bezig op het gebied van de heemkunde. Zijn werk kon echter pas gestructureerd verlopen eens hij over de kring beschikte als spreekbuis. In ons tijdschrift nr. 6 van 15 december 1997 hebben wij een uitgebreid curriculum vitae aan deze trouwe en zeer verdienstelijke medewerker gewijd.

Willem woonde op 28 augustus nog een redactie-

vergadering bij, reed naar zijn huis, waar hij na het overlijden van zijn vrouw Marie alleen was achtergebleven, en moet vermoedelijk nog even iets hebben willen halen uit zijn kelder, maar erin gevallen zijn. De familie vond hem 's anderendaags buiten bewustzijn. Hij stierf in het ziekenhuis te Turnhout op 9 september 1997. Het verlies van Willem heeft lange tijd nagewerkt in de kring. Tot nu toe heeft niemand de ontstane leemte inzake kennis van de streek kunnen opvullen.

Andere publicaties

In stilte hebben in de loop der jaren onze werkgroepen hun activiteiten ontplooid. Zo waren er leden van onze werkgroepen 'genealogie' en 'archief en bibliotheek' die vlijtig de parochie-registers en de burgerlijke stand van de drie dorpen bewerkten. Zij stelden er klappers bij op die onschatbare diensten konden verlenen aan hen die hun stamboom wensten samen te stellen en daarvoor bij deze bronnen terecht moesten. Om de resultaten van hun werk nog bruikbaar te maken, heeft de heemkundekring die klappers uitgegeven. Dat resulteerde in de volgende titels: **'De Bevolking van Weelde 1340-1880'** en **'De Bevolking van Ravels 1340-1880'**. Bij diezelfde gelegenheid verscheen ook een **'Inventaris Bibliotheek en Archief Heemkundekring Nicolaus Poppelius'**. Al deze titels verschenen in februari 2000.

Omstreeks dezelfde tijd gaf de heemkundekring een prachtige geïllustreerde **'Verjaardagskalender'** uit. Hiervan zijn nog een beperkt aantal exemplaren voorradig. En tegen Nieuwjaar 2001 verscheen de gecommenterde video **'Leven in Weelde. Is dat geen weelde?'** Ook van deze oplage zijn nog slechts een paar exemplaren over.

Het vele werk noopte tot de uitbouw van werkgroepen

In de loop van de jongste jaren hoopte het werk in de kring zich op. Dientengevolge moesten steeds meer leden ingeschakeld worden en dienden wij over te gaan tot het instellen van werkgroepen. Hieronder volgt een overzicht van de werkgroepen met hun werkterrein en leden.

Het bestuur

Het bestuur staat in voor de algemene gang van zaken, de programmering, het beheer van de kas en de ledenwerving. Meestal zijn het de 13 bestuursleden die ook de permanentie in het museum op zich nemen en groepen ontvangen. De leden worden gekozen/herkozen tijdens de algemene vergadering die elk jaar plaatsheeft in januari.

De lijst van de bestuursleden staat afgedrukt op blz. 2 van deze editie.

De redactie van het tijdschrift

Zij zorgt ervoor dat onze leden om de drie maanden een goed gevulde aflevering in de brievenbus krijgen. Niet alleen zorgen de redactieleden voor de inhoud, maar ook staan zij in voor de thuisbezorging van de 350 exemplaren bij onze leden. Daarnaast worden ook nog een aantal ruilabonnementen verzonden naar andere kringen waarvan wij hun uitgaven ook gratis ontvangen.

De redactieleden zijn: Johan Van Steen (Ravels), Laurent Woestenburg (Poppel), Jos Nooyens (Poppel), Frans Slegers (Poppel) en Bert Bogaert (Turnhout).

Het is de bedoeling de redactie zo vlug mogelijk uit te breiden met leden uit Weelde en Ravels. De leden hoeven zelf niet noodzakelijk kant en klare teksten te schrijven. Het volstaat zelfs om gewoon inhoud aan te brengen. Die wordt daarna wel in een leesbare tekst gegoten.

De werkgroep museumuitbreiding

Een beperkte werkgroep is verantwoordelijk voor de contacten met de gemeente in verband met de omvorming van de door de gemeente aangekochte gebouwen van de familie Dickens. De leden staan in voor de hele begeleiding in zoverre dat van de heemkundekring wordt verwacht. Afspraak is dat de werkgroep overleg pleegt met een werkgroep die door het Schepencollege vanuit de gemeente is samengesteld.

De leden van onze werkgroep zijn: Laurent Woestenburg, Marc Van Gorp en Jos Nooyens.

De werkgroep genealogie

Al een aantal jaren waren leden van onze kring bedrijvig met het opstellen van klappers bij de parochieregisters en de burgerlijke stand van onze drie dorpen. Die van Weelde en Ravels zijn in de hierboven reeds vermelde boekdelen verschenen. Die van Poppel zijn door onze medewerker Marc Vermeeren privaat uitgegeven. Bovendien verzamelen wij al sedert geruime tijd zoveel mogelijk overlijdensberichten en gedachtenisprentjes (doodsprentjes), oude maar ook nieuwe. De nieuwe worden door vrijwilligers uit de drie dorpen voor ons ingezameld. Verder zijn alle andere drukwerken die dienstig kunnen zijn bij het familieonderzoek steeds welkom. Wij hebben in onze computer een databank aangelegd waarin al deze gegevens ook worden opgeslagen. De groep zorgt er verder voor dat op geregelde tijdstippen genealogiedagen worden ingericht voor iedereen die bezig is met stamboomonderzoek. Die mensen komen soms van ver op onze informatiedagen af. Zelf neemt onze werkgroep ook deel aan datzelfde soort activiteiten van andere kringen.

De leden van de werkgroep genealogie zijn: Johan Van Steen, Kris Van Gils, Jos Bols en Louis Schats. Kris Van Gils staat in voor het ordenen van doodsprentjes en overlijdensberichten in de daartoe bestemde mappen.

Wij willen er graag nog eens op wijzen, dat alle doodsprentjes, overlijdensberichten en dies meer die bij u, bij familieleden of vrienden in onze dorpen nog ongebruikt ergens in een kast of doos liggen, zeer in dank worden aanvaard. Als ze in onze bestanden zitten, doen ze dienst voor de gemeenschap en blijven ze voor de toekomst bewaard. Neem eventueel contact op met een bestuurslid of een lid van de werkgroep. Wat u afstaat is gegarandeerd voor de kring. U geeft het dus niet voor hem/haar persoonlijk.

De werkgroep museum

Naast de hierboven beschreven werkgroep voor de uitbreiding van ons museum is er ook nog een werkgroep die zich specifiek om de inhoud van het museum bekommert. In feite bestaat die al sedert een zevental jaren. De eerste leden (Adriaan

Van Gils, Jan Van Steen, Jos Nooyens, Gust Pijpers en Charel Van Dun) hebben niet alleen hard meegewerkt aan de uitbouw van ons museum, maar ook oude gebouwen afgebroken om het materiaal te kunnen recupereren voor de uitbreiding van ons museum.

De hieronder vermelde werkgroep staat in de voor de organisatie van het museum, voor de indentificatie van de museumstukken, voor de inventarisering ervan en de opslag in ons databestand in de computer. Die museumstukken zitten verdeeld over twee locaties. De kleine stukken bevinden zich in het museum (heem) in de molen te Weelde. De grote -onder meer alle landbouwalaam, machines, een molenstoel enz.)- zijn, zoals eerder al even is gezegd, opgeslagen in een magazijn van de Boerenbond te Poppel.

De huidige werkgroep bestaat uit: Jos Bols, Johan Van Steen, Jos Nooyens, Adriaan Van Gils, Marc Van Gorp, Leo van den Berk en Laurent Woestenburg.

Vermits wij nu in de voorbereidingsfase zitten van de omvorming van de gebouwen-Dickens tot een museum, zullen wij beslist nog een aantal vrijwilligers uit ons ledenbestand moeten recruteren om mee te helpen aan de binneninrichting.

Werkgroep website (<http://users.skynet.be/Ravels-Weelde-Poppel>)

Sedert enige tijd beschikt onze kring over een eigen website op het internet. Daarin wordt diverse informatie over onze dorpen opgenomen en beschikbaar gesteld voor de grote publiek. Die website is enkele jaren geleden opgestart en verder gevuld door ons lid Marc Vermeeren die daar nu nog steeds de webmaster van is. Meer dan 8000 pagina's van de meest diverse informatie staat daarin reeds ter beschikking van de geïnteresseerden. Inhoudelijk wordt die site nu onder de controle van de werkgroep verder aangevuld.

De verantwoordelijke werkgroep bestaat uit: Marc Vermeeren, Louis Schats, Brecht Van Baelen en Laurent Woestenburg.

Namens het bestuur zijn een beperkte groep leden belast met het toezicht: Johan Van Steen, Agnes Luyten, Marc Van Gorp en Laurent Woestenburg.

De werkgroep archief en bibliotheek

De kring beschikt ook over een eigen bibliotheek. Daarin bevinden zich allerlei tijdschriften en boeken die interessant of zelfs belangrijk zijn voor de geschiedenis, de folklore en het onderzoek in verband met onze streek. Dat zijn bijvoorbeeld de tijdschriften van een aantal heemkundekringen uit de Kempen en Noord-Brabant. Het bestuur van de kring beslist in zijn vergaderingen over welke boeken en tijdschriften worden aangekocht. De bibliotheek is toegankelijk voor geïnteresseerden als het museum open is of op afspraak. De titels dienen ter plaatse te worden ingezien en mogen dus niet meegenomen worden.

De leden van de werkgroep zijn: Johan Van Steen, Paul Van Baelen, Brecht Van Baelen en Kris Van Gils

De werkgroep fotografisch archief

Als je over het verleden praat, dan kun je niet voorbij aan de bijzonder boeiende fotografische documenten. Al voor wij het museum opstartten beschikten wij over oude foto's. De mensen beseften al heel vroeg dat die zeker niet verloren mochten gaan. Wij hebben dan ook geregeld acties gevoerd, opdat onze mensen hun oude foto's ofwel zouden afstaan aan het museum ofwel even in bruikleen zouden geven om er een kopie van te maken. Het laatste jaar deden wij dat zeer intensief om onze tentoonstelling van 1, 2 en 3 november te kunnen stofferen. Wij beschikken over zeer veel oude klasfoto's maar ook foto's in verband met gebeurtenissen, vieringen, ambachten en families. Hele fotoarchieven werden aan ons overgedragen. Hier denken we in het bijzonder aan de familie Gouwy uit Weelde die ons het fotobestand van vader Gouwy afstond. Vader Gouwy is namelijk jarenlang zowat de dorpsfotograaf van Weelde geweest, o.m. om de verslagen over de gebeurtenissen te Weelde in de krant Het Volk te kunnen stofferen. Zo denken wij ook aan de verzameling klasfoto's van de vroegere meisjesschool

van Poppel die ons werd geschonken door de huidige Vrije Gemengde School. Wij denken tevens aan de stapels wandplaten die we kregen van de school van Weelde-Statie, van de Gemeenteschool van Weelde en van de school van Ravels-Eel. Dit om u maar een paar voorbeelden te geven. Al wat we aan foto's verwerven wordt in albums thematisch opgeslagen en in ons computerbestand opgenomen.

Ook hier geldt de regel dat het aanvullen ervan nooit ophoudt. U kunt dus met uw oude foto's steeds bij ons terecht. De volgende leden zijn specifiek aanspreekbaar voor hun respectieve dorp: Marc Van Gorp voor Ravels, Marinus Willems voor Weelde en Jos Nooyens voor Poppel.

De leden van de gehele werkgroep zijn: Johan Van Steen, Marinus Willems, Agnes Luyten, Marc Van Gorp, Peter Van Baelen, Paul Van Baelen, Magda Vloemans, Jos Nooyens en Laurent Woestenburg.

Besluit

Tot dusver hebt u een overzicht, zij het slechts in vogelvlucht en met hier en daar een sprongetje, te lezen gekregen van de geschiedenis en de activiteiten van onze heemkundekring. Hij kan dat werk maar doen, als een uitgebreide groep vrijwilligers bereid zijn een stukje van hun vrije tijd op te offeren. Welk soort werk dat is, heeft eigenlijk geen belang. Met andere woorden: alle werk is even belangrijk. De laatste weken zijn er alweer een paar leden die zich spontaan hebben gemeld om hun steentje bij te dragen. Wij hopen dat er in de komende tijd nog meer kandidaten komen opdagen. Wij zullen hen dankbaar in onze vrienden-groep opnemen. Als wij bereid blijven met vereende krachten door te gaan om de cultuur, de levenswijze, de realisaties en het gedachtegoed van de generaties die ons voorafgingen, in al hun facetten levendig te houden, te bestuderen en voor ons nageslacht te bewaren, dan kunnen we een volgende kwarteeuw voor onze kring met vertrouwen tegemoet zien.

Laurent Woestenburg
Voorzitter

Mit de oude doos:

Jagen met veer op veer

*Nu onze vereniging een kwart eeuw heeft volge-
maakt, gaan onze gedachten natuurlijk niet alleen
terug naar zijn prestaties uit die periode, maar
tevens naar verliezen uit die tijd. En dan kunnen
wij niet voorbij aan onze gewezen ondervoorzit-
ter Willem Paulussen, die ons in 1997 ontvallen
is. Bij wijze van hommage aan deze zeer verdien-
stelijke medewerker publiceren wij hieronder een
van de artikels die hij, lang voor ons tijdschrift
bestond, in het Berichtenblad liet afdrukken.*

'Jagen met veer op veer' is een oude spreuk voor de jacht met valken op vliegende prooien. Werd er alleen gejaagd met honden op lopend wild, dan was er sprake van 'jagen met haar op haar'.

De jacht met valken is één van de oudste vormen van het "weispel". Van Ravels, Weelde en Poppel zijn oude documenten over de valkerij uit de periode van Philips de Goede, (1419-1467) bewaard gebleven. In Turnhout had deze Bourgondische vorst een Valkenhof met de oppervalkenier

Foto 1: het 'slaan' van een haas, kopergravure door J. E. Ridinger (1698-1767)

Foto 2: de reigerjacht, kopergravure door J. E. Ridinger (1698-1767), een goed voorbeeld van de jacht met veer op veer.

Hendrik van Blaasveld. Deze laatste had minstens twintig valkenvangers in dienst, die de gevangen valken tegen een vastgestelde prijs moesten binnenleveren. In Ravels zaten twee vangers, in Weelde en Poppel elk één. Verder waren er vangers in Merksplas, Baarle, Mol, Postel, Bladel, Eersel, Oirschot, Best en Lieshout. In een ordonnantie van 8 mei 1432 werden de prijzen bepaald: acht mottoenen voor de slechtvalk en de giervalk, vier mottoenen voor een lanervalk en twee mottoenen voor een havik. Een mottoen was een waardevolle Leuvense munt. Er waren valkenvangers die de helft van de vastgestelde prijs ontvingen maar daarenboven de "mondkost" er bij kregen, ofwel

voorzagen ze in eigen levensbehoeften en kregen ze de volle prijs voor een ingeleverde valk.

Elke valkenvanger had zijn vaste vangplaats of "legge". De grondheer bezat het recht de vangplaatsen te verpachten in Ravels. De prelaat van de abdij van Tongerlo was de grondheer en in 1610 verpachtte hij een legge aan Jan Verbraecken voor 3 mud rogge of 225kg rogge per jaar. Hij verhuurde dezelfde legge voor 6 rijnsgulden aan Adriaan Peeters in 1661. De vangplaats was een familiebezit met erfrecht voor de nakomelingen, natuurlijk mits betaling van de jaarlijkse cijns aan de grondheer. De vangst begon met lichtmis en

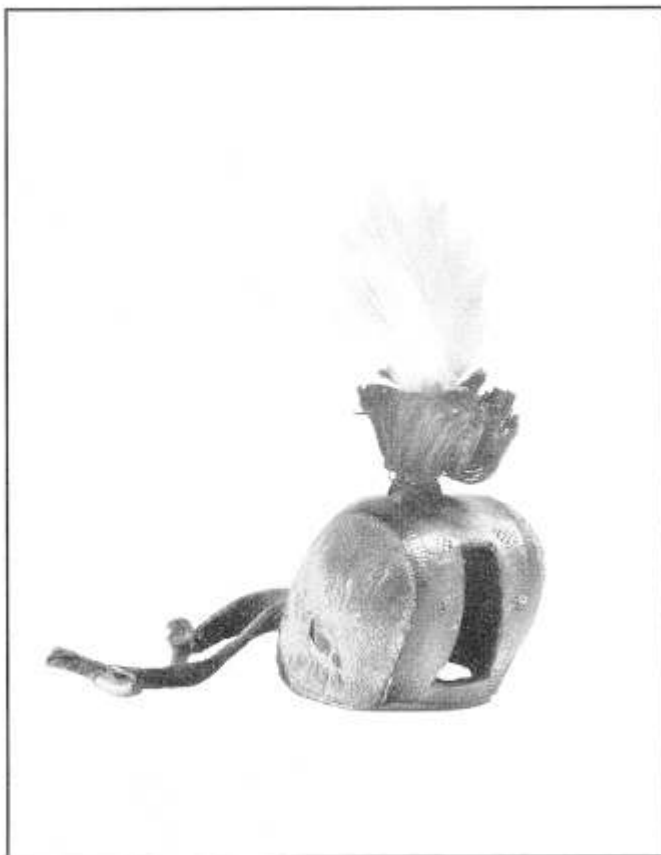

Foto 3: Een Kempisch valkenhuifje

mans en Janne Quants of Jan de Quanter. Peeter Heylen werd ook voor Weelde vermeld. Op de legge van Tulle bij Poppel zat Peter Dijkmans, waarschijnlijk een inwoner van Hilvarenbeek. In Ravels en in Eel waren bedreven vangers in actie te oordelen naar het aantal binnengebrachte valken tussen 1432 en 1467, ofwel heerste er elders zwarthandel. De leggen van Ravels en Eel mochten bogen op de helft van al de ingebrachte valken: Ravels-Eel met 31 slechtvalken en 3 lanervalken en Ravels-Goor met 14 slechtvalken en één lanervalk.

De afstand tussen de leggen onderling moest volgens ongeschreven wetten en oude gebruiken geëerbiedigd worden. Die afstand moest minstens drie mijlen bedragen. De legge van Ravels-Eel lag zeker bij het Mierdermeer, nu de Meir, het vierdorpenpunt bij de grens. Vermoedelijk lag de vangplaats van Ravels-Goor

duurde tot half mei. Na het broedseizoen herbegon de vangst om rond Allerheiligen het hoogtepunt te bereiken. Een valkenlegge mocht niet verlaten worden, ook niet buiten de vangstperiode. De "Siegerpalen, de pengels en de put" mochten nooit verwijderd worden want het waren de kentekens van het privilege.

De voornaamste vanger in Ravels-Eel was Jan Bierincx (1437) die opgevolgd werd door zijn zonen Henneke en Faes (Servaas). Faes Bierincx ving ook op de Leemputten, waar tweehonderd jaar later de Bierincxhoeve nog vernoemd werd. Op het Goor in Ravels was Laureys Stoops de gekende vanger. Na hem vingen zijn zonen Willeke en Wouter. Vermoedelijk werd Wouter Stoops ook "Lange Wouter" genoemd want zijn zoon heet Peter Langewouters (alias Stoops). De naam Langewouters bleef bestaan. In Weelde ving Jan Stockx of Jan Stock-

Foto 4: De man met de sperwer door Jan Van Eyck (1390-1441)

Foto 5: Sint-Bavo, de patroonheilige van de Valkeniers.

bij het huidige Kijkverdriet. Toen de voorschriften niet werden nageleefd, ontstonden ernstige conflicten tussen Arendonkse en Ravelse leggenaaars, met bloedige twisten en zelfs moord bij 't begin van de 17e eeuw. Dit zwaar delict is door het Valkenhof van Turnhout jaren in behandeling geweest om daarna nog 15 jaar aan te slepen in "*Het Consistorie van den Hoorn*", het opperste gerechtshof van de jacht in het Broodhuis te Brussel. Er werd niet zo'n drukte gemaakt over de vermoorde Ravelse leggenaar maar wel om het rechtmatig bezit van de legge : Ravels of Arendonk.

Was een valk dan zoveel waard? In ieder geval iets meer dan een goed jachtpaard... en als we vandaag de waarde van een goed jachtpaard kennen, weten we meteen wat momenteel een afgerichte valk zou kunnen kosten. Onvoorstelbare zware sancties werden getroffen tegen rovers van nesten van haviken of valken. Het was verboden met klimsporen in de bossen te komen tussen 1 maart en 1 augustus.

De meest populaire figuur van Ravels was Cornelis Van Tielen. In 1622 was hij valkenier

aan het Koninklijk hof van Zweden onder Gustaaf II Adolf. Cornelis Van Tielen was toen 37 jaar. In 1624 was Adriaan Claessen een gekend valkenier en in 1621 komt Nicolaas Blerincx voor. Tweehonderd jaar vroeger vingen zijn voorvaders ook in Ravels. In 1616 wordt Cornelis Aerts als vanger in Poppel vernoemd. Een ander gezagvol heerschap in die tijd was Claes Van Schaets. Hij woonde in Ravels en op 10 juli 1608 kocht hij veertien slechtvalken van Jacob Vennen uit Arendonk. 't Was een koop die voor de vangsttijd werd afgesloten en de valken moesten 4 dagen na Allerheiligen geleverd worden. De verkoop gebeurde met getuigen en voor het schepencollege, waarvan schriftelijk akte werd genomen. Deze partijen valken werden dan na africhting verder verkocht en getransporteerd naar de koninklijke hoven van Frankrijk, Duitsland, Spanje en Engeland. Natuurlijk werden deze kostbare vogels in gezelschap van handelskonvooien vervoerd, met gewapend escorte, om de eventuele overvallers te kunnen overmeesteren.

Omstreeks 1600 had de Ravelse valkenier Jan Verbraecken zijn legge opgesteld in Denemarken om in dit land de trekkende slechtvalken te vangen. De Scandinavische landen hadden geen in-

teresse in dat bedrijf en het vangrecht bedroeg er 6 á 700 Reichstahler per jaar. Minstens 100 valken werden telken jare uit Denemarken overgebracht door enkele Kempische vangers.

Op Sint-Jan in 1600 leverde Jan Verbraecken aan Zijn Exc. de prins van Arenberg vier valken voor 266 carolusgulden en op dezelfde dag in 1602 verkocht deze valkenier aan de gouvernier van Mézières drie valken voor 120 regalen. Sommige valkeniers stonden op de duur zo hoog in aanzien dat ze hun huwelijk met bisschoppelijke assistentie lieten inzegenen. Er waren er onder hen, die tijdens hun leven een som geld betaalden om op het hoogkoor in de kerk, onder een dure grafsteen, het laatste oordeel af te wachten.

Willem Paulussen
Het Berichtenblad, 1978

Met dank aan Frans Vosters van de heemkundekring van Arendonk voor de illustraties.

Op bezoek in de befaamde Sint Isidorushoeve te Poppel.

In 1953 bracht een journalist van 'De Zondagsvriend' een bezoek aan de Sint-Isidorushoeve van de Boerenbond te Poppel. Hij schreef er een uitgebreid verslag over dat verscheen in De Zondagsvriend van 20 augustus 1953. Deze hoeve bestaat nog steeds en is in de loop der jaren voorzien van een moderne uitrusting. De bijgebouwen staan nu gedeeltelijk leeg. Onze kring heeft in één van die gebouwen een onderkomen gevonden voor de grote voorraad landbouwalaam en andere stukken die geen plaats meer konden krijgen in ons museum. Het loont de moeite om de beschrijving van een halve eeuw geleden in ons tijdschrift op te nemen.

Zelfs koning Boudewijn vereerde de Sint-

Isidorushoeve met een bezoek. Daar zijn toen heel wat foto's van gemaakt. Het leek ons de moeite waard om naast enkele foto's uit de oude doos ook een paar van die koningsfoto's ter illustratie aan dit artikel toe te voegen.

Tot voor enkele jaren was de naam Poppel voor de meeste Vlaamse boeren een vaag begrip zonder feitelijke inhoud. Nu roept de naam van deze Kempense gemeente in de rechter uiterste noordoek van ons land reeds bij duizenden oude en jonge landbouwers de herinnering op aan een der leerrijkste studiereizen, die zij met hun gilde hebben ondernomen. De vele duizenden gildenleden, die uit alle gewesten van het land naar Poppel zijn getogen, bezochten daar namelijk de St.

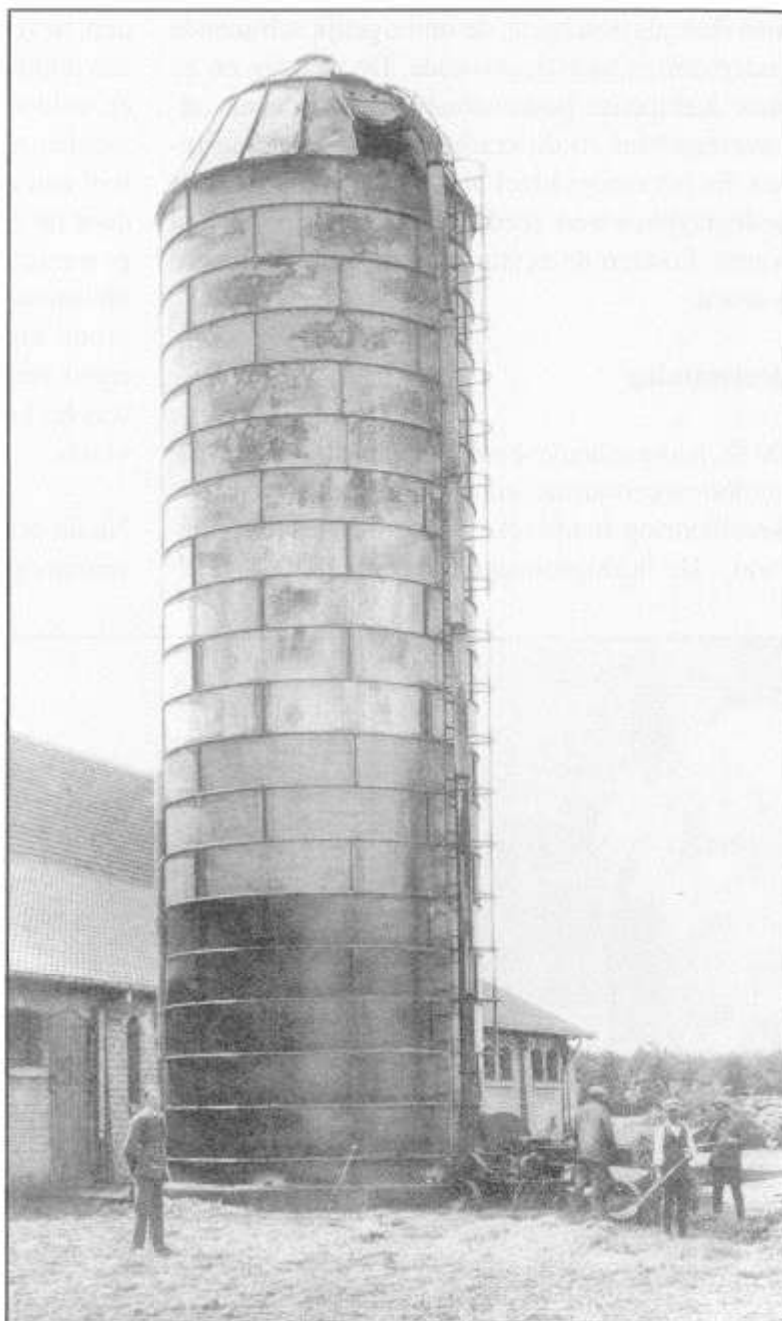
Foto 1: de silo voor groenvoer. In zo'n silo verongelukte de heer Colpaert.

Isidorushoeve die, al is ze geen modelbedrijf, toch tot de categorie der zeer interessante landbouwinstellingen behoort. De St. Isidorushoeve is namelijk een centrum waar, in dienst der leden van de Belgische Boerenbond, allerlei nieuwigheden worden beproefd op het gebied van teelten, selecties, bemesting, bestrijding, mechanisatie, veeuitbating en veevoeding. Een bezoek aan deze B.B.-hoeve is derhalve een interessante les, die overtuigt van de mogelijkheden met aangepaste gekeurde zaaizaden, met eerste rangsveevoeders e.a.m.

De St. Isidorushoeve heeft faam verworven. Het zijn echter niet alleen boeren, die zich voor Poppel interesseren. Enkele weken geleden nog stapten de B.B.-voorzitter senator Mulffe en de ondervoorzitter ir. Conix er af in gezelschap van de minister van landbouw dhr. Héger, oud minister Pholien, staatsminister De schrijver en andere persoonlijkheden die niet alleen de voortreffelijke boerenkeuken der St. Isidorushoeve doch ook en vooral de vele prestaties op gebied van moderne landbouwexploitatie, zaadteelt, mechanisatie, veeteelt, veevoedings-, inkuilings- en bemestingsproeven, proeven met speciale teelten en bestrijdingsmiddelen e.a.m. hoog op prijs stelden

Pionierswerk

De Belgische Boerenbond is trots op zijn St. Isidorushoeve en terecht. Het pionierswerk dat deze landbouwvereniging gepresteerd heeft, het aanpassingsvermogen waarvan zij blijk gegeven heeft telkenmale nieuwe vraagstukken oprezen op de weg van haar evolutie, zijn te herkennen in alle geledingen van dit groot organisme, ook en niet in de geringste mate in de ontwikkeling van het bedrijf te Poppel.

Vóór de eerste wereldoorlog kocht de Boerenbond in de Noorderkempen honderden hectaren woeste bos-, heide- en moerasgrond aan die, althans voor de landbouw op eerste zicht van generlei waarde schenen. De jonge Boerenbond wist echter beter en belastte een binnen het kader der organisatie opgerichte "Heidemaatschappij" met de ontwatering en de ontginning. Met enkele jaren vertraging ingevolge de oorlog en de daaropvolgende heropbouw der verwoeste gewesten, werd de verwezenlijking van het groots initiatief in 1923 aangevat. Menige boer uit de streek moet het hoofd geschud hebben toen de "Heidemaatschappij" o.l.v. de gewezen koloniaal Borremans, met de beperkte middelen waarover

men destijds beschikte, de onmogelijk schijnende onderneming toch doorvoerde. De paarden en de taaie Kempense boerenzonen werkten even onweerstaanbaar als de krachtigste moderne machines. En het succes bleef niet uit. In 1927, nadat de bedrijfsgebouwen reeds gedeeltelijk opgericht waren, konden de eerste bezaaiingen uitgevoerd worden.

Bestemming

De St. Isidorushoeve evolueerde met de algemene landbouweconomie en was tot aan de tweede wereldoorlog hoofdzakelijk op de veeteelt ingesteld. De oorlogsomstandigheden 1940-44 had-

den, in verband met de bevoorrading van het land, een intensivering voor gevolg. Op de laagliggende en voldoende vochthoudende helft der landerijen werden op grote schaal groenten verbouwd terwijl een zeer belangrijke plaats ingenomen werd door de zaadteelt van allerlei land- en tuinbouwgewassen. Wij moeten hierbij opmerken, dat intussentijd reeds honderden hectaren ontgonnen grond afgezet waren en door andere boeren op eigen bedrijf bewerkt werden. De Isidorushoeve was herleid tot zowat 258 hectaren nuttige oppervlakte.

Na de oorlog kreeg de boerderij een nieuwe bestemming die meer dan vroeger beantwoordde aan

het maatschappelijk doel en organisatie en speciaal aan dit der aan- en verkoopvennootschap. Het is de boeren niet onbekend, welke mogelijkheden tot bedrog er inzake zaaizaden bestaan in weerwil van de officiële keuringsdienst. De geschiedenis van de firma die te Melle 100 kg knolvoetvrij raapzaad aankocht en achteraf 1000 kg bleek verkocht te hebben is slechts een van de talloze bekende en onbekende gevallen van die aard. Dezelfde bedrieglijke praktijken komen voor met veevoerders. De St. Isidorushoeve werd ingeschakeld in het reusachtige apparaat, dat de leden van de Belgische Boerenbond gegarandeerde producten moest bezorgen aan verantwoorde prijzen.

Enerzijds werd de boerderij een grote producent-

Foto 2: Koning Boudewijn op bezoek. Hier in gesprek met de laatste voerman op de Sint-Isidoriushoeve, Jefke Leuse

Foto 3: achterzicht op de hoeve

vermeerderaar van zaden terwijl anderzijds een uitgebreide en veelzijdige veestapel moest toelaten, de intensieve veeuitbating, de laatste dertig jaar stelselmatig door een groot aantal veehouders doorgevoerd, in al zijn aspecten te onderzoeken. Speciaal moest deze veestapel een "proefveld" bieden voor de veevoedingsfabricatie van Merksem. Tenslotte moest de hoeve de mogelijkheid lenen, de laatste nieuwigheden op alle gebied alsmede speciale teelten te beproeven. Op deze basis werd een standaardteeltplan opge maakt, waarop voorkomen: zowat 155 ha graan- gewassen (rogge, tarwe, haver, gerst, maïs, enz.), 63 ha andere teelten (Eng. graszaad, raapzaad, klavers, enz.) en al naargelang de teelt afwisseling en de behoeften van het vee hakvruchten (aardappelen, bieten, erwten, mergkool, enz.) en 30 ha graasweide.

De hoeve blijft zelfstandig

Op eerste zicht lijkt zulk reusachtig bedrijf een rijkemansdroom en bij nader toezien is dat nog zo, al wordt men er dan min of meer bewust van, welke uitzonderlijke boerologische en organisatorische kundigheden gevergd worden van de lei-

der van zulk bedrijf en bewust ook van de gevaren die aan de bedrijfsvoering verbonden zijn wanneer deze bedrijfsleider steeds weer geremd en mogelijk misleid wordt door diverse diensten, die daar op de akkers en in de stallen hun uitvindingen willen botvieren. Iedere proefneming veronderstelt het gevaar voor mislukking. Een vooruitstrevend bedrijfsleider met de noodzakelijke ambitie zijn onderneming ook financieel te zien floreren, zou zich bezwaarlijk kunnen verzoenen met deze risico's.

Van de vinnige jonge boer uit Kuntich, dhr. Van Parijs, die met uitzonderlijk veelzijdig talent sedert 1945 de onderneming ononderbroken opwaarts heeft gestuwd, zou men dit beslist niet moeten verwachten. Wordt ook niet gedaan. Wil ir. Van Looveren van de afd. Zaden morgen de een of andere proef ondernemen op een perceel dan moet zijn B.B.-afdeling de verantwoordelijkheid opnemen voor het financieel verlies van een eventuele minderopbrengst. Of wenst ir. Van der Velpen van het laboratorium te Kerkse proeven ondernemen op een tiental klaveren met nog meer B.B.-voeders en nog minder melk dan kan hij hoogstens van dhr. Van Parijs verlangen, dat deze voorrekening van Kerkse tien kalveren aankoopt en naar het proefrecept voedt. Is de proef ten einde

**Foto 4: Kool-
zaad dorsen.**

dan zal dhr. Van Parijs de goede kalveren voor zijn bedrijf opkopen doch niet boven de normale handelsprijs. Effen rekenen, goede vrienden!

Na varkensselectie ook rundveeselectie

Tot nog toe kocht dhr. Van Parijs zijn roodbonte kalveren aan in diverse stallen en werden deze na een lang en succesvol verblijf in de open stallen op de graasweide, naar de markt gebracht. Dhr. Van Parijs, wiens streven even onstuitbaar is als

zijn woord en gebaar wanneer hij een dankbaar gehoor heeft gevonden, koestert echter andere plannen. Er moet een eigen zelf geselecteerde rundveestapel komen. De eerste vier koeien, met dat doel aangeworven, zijn er reeds en zes andere zullen weldra volgen.

Dat hij het in kwestie tot schitterende resultaten brengen kan, bewees dhr. Van Parijs reeds in zijn varkensstal. Zo minachtend hij zich uitlaat over kippen en schapen (al geeft hij toe, dat met kip-

**Foto 5: Kool-
zaad dorsen.**

Foto 6: De hoeve beschikte zelfs over een eigen smidse

pers o.l.v. de met het bedrijf zeer vertrouwde voorzitter Mullie. Tijdens zijn uiteenzetting over de varkenskweek geraakte de bedrijfsleider dermate in vuur, dat hij op de duur onbewust met zijn zondagsschoenen stond te plonsen in een bad dat deels voor de varkens bestemd maar deels ook van de varkens afkomstig was. En andermaal bleek dat tijdens ons laatste bezoek, toen de bedrijfsleider ongevraagd maar met rechtmatige eerbied Jef "Kus" ging vergezellen die met Tarzan poseerde voor onze fotograaf. Jef "Kus" die in zijn bleke papperige kop een onuitputtelijke zwijn-ologie herbergt, is met meneer Felix, zoals de bedrijfsleider door het personeel genoemd wordt de grote baas van deze mooie stal.

De specialiteit van Jan 'Hoed'

Op het bedrijf, waar vijftien mannen het ganse jaar door tewerk gesteld zijn, heeft zowat iedereen zijn specialiteit. Gij hebt daar o.m. Jan "Hoed" een der ancients van Poppel van wie

pen wat aan te vangen is in tegenstelling tot met de schapen) zo begeesterd spreekt dhr. Van Parijs over zijn varkensstapel, over zijn Tarzan, de kampioenbeer van Antwerpen, zijn Bloem, de kampioenzeug van de provincie, over lengte en breedte van zijn ideaal varken over de groei van zijn biggen, hun voedselverbruik per kg. gewicht, hun gezondheidstoestand, de voordelen van het slijkbad dat de dieren tegen de zon beschermt en de biggen welke op een slijkrug verlekkerd zijn, vitaminen bezorgt, over de wenselijkheid van vrij weidebeloop, over de zuiverheid van het varken dat zijn nest niet bevuult als het maar over een achterkamertje beschikt, enz., enz.

Hoezeer dhr. Van Parijs opgaat in zijn hobby, die overigens de B.B.-leden uitstekend fokmateriaal bezorgt, bleek onlangs nog bij een bezoek van de

meneer Felix zegt, dat hij de rechterarm van de onderneming is. Jan is namelijk de man van de machines, die door de nauwgezetheid en de kennis waarmee hij de dure toestellen der volledig gemechaniseerde onderneming in ere houdt, kapitalen als de 300.000 fr. van de 40 pk tractor renderen doet. Gepaster ware het wellicht hem de titel "benen van het bedrijf" toe te dichten want Jan is op de eerste plaats hoofdtractorvoerder, die van de vroege ochtend tot de late avond zijn "peerdje" door de velden jaagt, 's morgens het eerst present is om zijn beestje warm te stoken en 's avonds het laatst van de partij om datzelfde beestje op te kuisen. Wanneer Jan over zijn "peerdje" spreekt, heeft hij het over de grote pk-tractor, die z.i. zonder weerga is en hem meer genoeg verschaft dan alle paarden die hij vroeger gevoerd heeft samen.

Foto 7: Het drogen van het graan.

Jan was vroeger voerman. Uit die tijd stamt zijn bijnaam "Hoed". Dat kwam zo. Jan was ook toen reeds 's morgens de eerste op het bedrijf en daarvan profiteerde hij om met zijn hoed een portie haver voor zijn paarden opzij te scheppen opdat zijn gespan meer werk zou kunnen verrichten dan de andere. De kleine voerman met de dichtgeknepen, sluwe oogjes in het bruin gelaat is een man met temperament, die vooruit wil. Dit moge blijken uit het feit, dat hij niet alleen op de St. Isidorushoeve werkt maar ook thuis nog 5 ha beheert. Volledigheidshalve moeten wij hier aan toevoegen, dat Jan voor het bewerken van zijn 5 ha de waardevolle gunst geniet, de tractoren van de St. Isidorushoeve te mogen bezigen. Dhr. Van

Parijs wijkt niet alleen door zijn accent maar door zijn ganse persoonlijkheid, waarin de cowboy en de herenboer verenigd zijn, van het Kempische type af maar hij kent zijn mannen en weet hoe hij elkeen afzonderlijk op zijn hand krijgen moet.

Nand de meester-gast

Het zijn echter ook weer niet allen Kempenaars die de personeelswoningen van de St. Isidorushoeve betrekken. Nand Segers, die voor iedereen behalve voor Jan "Hoed", de meester-gast is, stamt uit Oost-Vlaanderen. Nand heeft nu al 24 jaar voor het B.B.-bedrijf gewerkt, gezweet, gefilosofeerd, gecommandeerd maar zijn dagelijks rantsoen van spek en pekelharing bleek niet in

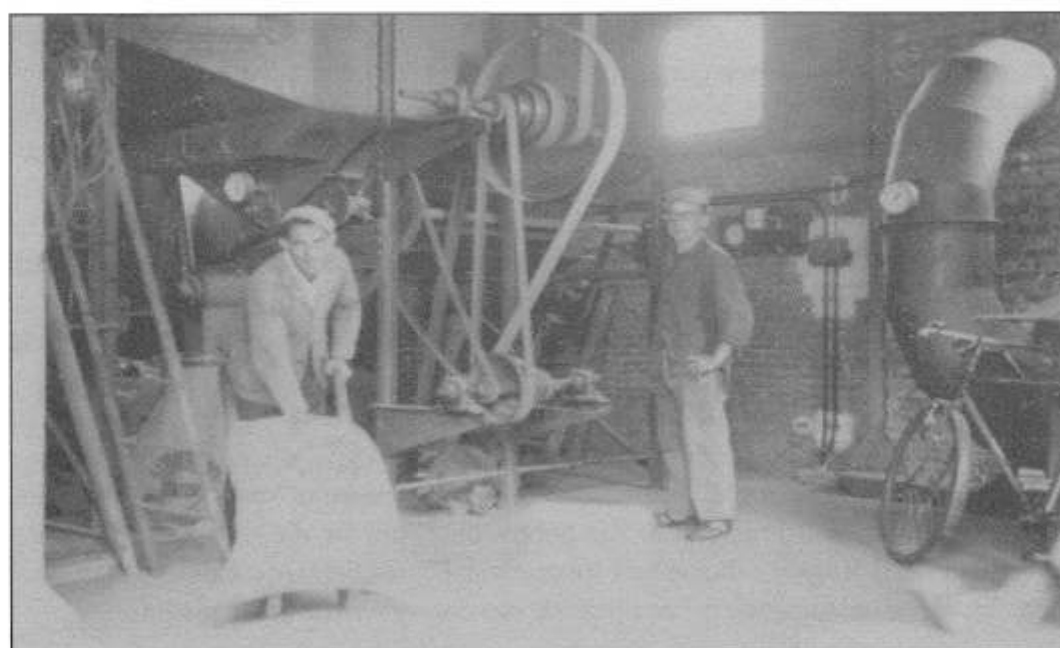

Foto 8: Het drogen van het graan

verhouding tot deze inspanning zodat Nand met de dokter te stellen kreeg. Meneer Felix had al eens gezegd dat hij met die spek-pekeltaring-spek-kuur ophouden moest en al eens wat anders eten, al eens eieren b.v. Waarop Nand antwoordde, dat er zeker niemand zoveel eieren at als hij want dat hij er elke dag een stuk of zes binnensloeg.

Nand Segers kent het bedrijf van binnen en van buiten met de geschiedenis van het geheel en al zijn onderdelen. Het kost u als vreemdeling wel enige inspanning om hem aan het spreken te krijgen en als hij dan eindelijk zijn gebarsten pijp uit zijn mond genomen heeft moet gij uw oren spitsen om de langzame diepe Oost-Vlaamse klinkers en medeklinkers te identificeren, maar het loont de moeite wat Nand vertelt over de eerste bedrijfs-leider meneer Colpaert die verongelukte in de silo in 1932 toen hij Nand, juist in ondertrouw was, over tientallen andere gewichtige belevenissen uit het verleden maar ook over het heden met de prachtige tarwe en suikerbieten in deze Kempische zandgrond met de hybridenmaïs, waarvan de castratie een maand lang een man per ha vergt, enz.

Al wat Nand zegt is interessant en wijs. Zo overkwam het ons, toen wij goed en wel op weg waren om nog zeer veel wetenswaardigheden te vernemen, dat Nand plots aan zijn maïs terugdacht en ons in de steek liet met onze nieuwsgierigheid

en de wijze bemerking: als een oud peerd te lang stilstaat, krijgt het stijve poten.

Ere wie ere toekomt

Degene die dit of een der volgende jaren de St. Isidorushoeve bezoeken, zullen echter niet door Nand ontvangen en rondgeleid worden maar door een jong veulen, dat niet zo lang geleden nog een avontuurlijke sprong waagde over de Oceaan in de hoop daar wat beters te vinden doch enerzijds teleurgesteld anderzijds berustend terugkeerde naar de goede oude stal te Poppel. Wij bedoelen dhr. Jochems, die spijt zijn jeugdige leeftijd al een landbouwexperiment in Canada op zijn actief heeft en nu als boekhouder, verslaggever, gastheer enz. een der waardevolste krachten der St. Isidorushoeve is en als zodanig hoog geciteerd staat.

Hooggeschat wezen tenslotte allen die rechtstreeks of onrechtstreeks bij de grootste onderneming te Poppel betrokken zijn. Het is een werk dat nu reeds, nu het beslist zijn hoogtepunt nog niet bereikt heeft, een geweldige indruk nalaat bij al degene die het genoeg kenden, de instelling te mogen bezoeken.

Uit: "De Zondagsvriend", Weekblad Nr. 34, 21 jaargang, 20 augustus 1953.

Foto 9: Koning Boudewijn op bezoek op de Isidorius-hoeve met links van hem toenmalig directeur Felix Van Parijs en rechts van hem senator en oud-voorzitter van de B.B., de heer Mullie

Onbekend doch niet onbemind

Onbekend is onbemind zegt men wel eens. Bij ons niet! Want alhoewel we soms geen flauw benul hebben van wie er op sommige foto's staan, worden ze toch met de nodige zorg door ons bewaard. En tussendoor proberen we uit te vissen wie er op die foto's staan te pronken. In onze vorige aflevering vroegen we jullie reeds om tekst en uitleg bij enkele foto's. We ontvingen heel wat respons en willen jullie de resultaten niet onthouden.

Op de voorkant hadden wij een prentkaart van de pastorie afgebeeld. De man in het midden met een uniform aan, zou volgens sommigen Jef Mateusen zijn. Hij was postbode te Poppel. Bij de kinderen op de foto zouden dan ook zijn eigen kinderen staan. Op de laatste bladzijde stond een foto van een boerenechtpaar. De man was met grote zekerheid Kees Moeskops. Hij staat hier aan de zijde van zijn eerste vrouw, die Rieberghe heette, maar die in de omgang 'Plooi' genoemd werd. Voor die toenaam bestaan twee verklaringen: zij zou kanten mutsen 'in de plooi' hebben kunnen zetten en volgens anderen was zij bedreven in het vouwen van misgewaden (fijnegevouwen alben).

We hebben nu weer een paar foto's waar we graag van zouden weten wie er precies op staat. Als je weet hoe het bovenstaand koppel heet of wie de jonge amazone hiernaast is, wil je ons dat dan meedelen?

Dank bij voorbaat.

De werkgroep fotografisch archief.

Tijdschrift 'De Drie Goddelijke Deugden'
Afgiftekantoor: 2380 Ravels
Redactie, samenstelling en lay-out:
Johan Van Steen, Berkenlaan 22, 2380 Ravels

Versijnt 3-maandelijks
Verantwoordelijke uitgever:
Laurent Woestenburg
Beatrijs v. Nazarethln. 2, 2381 Poppel